

بررسی سبک‌های زندگی فراغتی در میان دانشجویان کشور

مجری طرح «بررسی سبک‌های زندگی فراغتی در میان دانشجویان کشور و عوامل همبسته با آن‌ها (سنخ‌شناسی، آسیب‌شناسی و ارائه راهکارها)» عباس کاظمی بوده و در سال ۱۳۸۷ انجام شده است.

بیان مسئله

مسئله اوقات فراغت و نحوه استفاده از آن توسط گروه‌های مختلف مردم و به‌ویژه دانشجویان و پیامدهای احتمالی ناشی از آن مبین شیوه‌ای جدید در زندگی بشر امروزی است. پدیده چگونگی گذران اوقات فراغت مانند یک نهاد اجتماعی در جامعه روز به روز اهمیت بیشتری می‌یابد. اوقات فراغت به مثابه زمان فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی اوقات مؤثری است که در فضاهای مختلف و به انحای گوناگون توسط همه گروه‌های اجتماعی مصرف می‌شود. اما مصرف زمان فراغت و فضاهای فراغتی و صورت‌های این مصارف بسیار متنوع است. بنابراین نحوه گذران اوقات فراغت و صورت‌های متفاوت مصرف آن الگوهایی خاص را پیش رو می‌نهند که از خلال آن می‌توان به شکل‌پذیری تمایزات در اقشار مختلف با نگاهی آسیب‌شناسانه یا راهبردی توجه کرد. به همین سبب، روشن است که تغییرات در الگوی فراغتی دانشجویان با روندهای اجتماعی پیوند خورده است و فهم این تغییرات مبنای مناسبی برای تحلیل روند اجتماعی و نیز گذران فراغت به دست می‌دهد.

معمولاً سه نقش را برای اوقات فراغت برمی‌شمارند؛ رفع خستگی، تفریح و سرگرمی و ایجاد امکان برای بالابردن سطح معلومات، مشارکت آزاد اجتماعی و پرورش استعدادها. این سه کاربرد با یکدیگر مرتبطند و درواقع اوقات فراغت مجموعه‌ای است که این هر سه بعد و سه جنبه را در خود جمع دارد. تجدید قوا، گریز از ملال‌انگیزبودن زندگی روزمره، فرار از کارهای تکراری تحمیلی، ترمیم ضایعات عصبی ناشی از زندگی ماشینی، به‌دست‌آوردن نشاط و سرزندگی، ارضای صحیح و مناسب تمایلات پرخاشجویانه افراد، تقویت عواطف نیز از دیگر کاربردهای اوقات فراغت به شمار می‌روند.

گذران اوقات فراغت اگر به‌طور مناسب صورت گیرد از نظر روان‌شناختی باعث ایجاد تعادل روحی خواهد شد. دراین‌باره پژوهش‌های مختلفی انجام گرفته است که به‌عنوان نمونه به پژوهش هوارد تینسلی و باربارا الدرد اشاره می‌شود. آنان تلاش کرده‌اند تا تأثیر مشارکت در فعالیت‌های مناسب اوقات فراغت را بر برآوردن نیازهای مادی و معنوی انسان و ایجاد تعادل روحی او موردبررسی قرار دهند. برای این منظور ۸۲ فعالیت فراغتی انتخاب و از ۳۷۷۱ نفر در مورد آن‌ها پژوهش به عمل آمده و رابطه مشخصی میان برآوردن نیازهای روحی و پرداختن به ۱۲ فعالیت فراغتی تشخیص داده شده است. براساس این پژوهش، گذران اوقات فراغت اگر به نحو مناسب و متناسب با نیازهای صورت گیرد، بر بهداشت روانی تأثیر مثبت خواهد گذاشت.

توجه به این نکته نیز ضروری است که در کنار گذران مثبت اوقات فراغت، گذارن منفی و ناسالم آن نیز وجود دارد که ممکن است به تخریب شخصیت فرد منجر شود و نتایج عکس آنچه که برای گذران صحیح اوقات فراغت گفته شد، بار آورد. ازاین‌رو درعین‌حال از اوقات فراغت به‌عنوان یک «مشکل اجتماعی» نیز یاد می‌شود. چراکه اگر شیوه زندگی آدمی به‌گونه‌ای باشد که اجازه فراغتی پویا و خلاقانه را ندهد یا اگر شیوه گذران اوقات فراغت آدمی با

ارزش‌های فرهنگی در تضاد باشد، مسئله اجتماعی جدیدی در ارتباط با فراغت پدید می‌آید. به نظر می‌رسد در خصوص زندگی دانشجویی، جنبه‌های آسیب‌شناسانه اوقات فراغت از اهمیتی مضاعف برخوردار باشد. چراکه زندگی خوابگاهی، مجردی و انزواگزینی، پیشی‌گرفتن نقش گروه دوستان در برابر نقش خانواده راه را بر الگوهای فراغت خطرناک‌تر هموار می‌سازد. از سوی دیگر مطالعه الگوی «اوقات فراغت-درس» به جای «الگوی اوقات فراغت-کار» می‌تواند در تقویت و رشد استعدادها و دانشجویان مفید واقع شود. با توجه به آنچه گذشت، می‌توان به اهمیت و تأثیر نقش اوقات فراغت و نحوه گذران آن در میان دانشجویان کشور پی برده و تأثیر مثبت گذران صحیح و مناسب اوقات فراغت و تأثیر منفی گذران نامناسب آن را بر زندگی دانشجویان مورد ارزیابی قرار داد.

سؤالات پژوهش

الف) سؤالات اصلی

دانشجویان اوقات فراغت خود را چگونه سپری می‌کنند؟
سبک‌های زندگی فراغتی در میان دانشجویان چیست؟
چه راهکارهایی را می‌توان برای طراحی الگوی بهینه اوقات فراغت دانشجویان ارائه داد؟

سؤالات فرعی

دانشجویان فراغت خود را در چه زمان‌ها و فضاهایی و با چه وسایلی فراغتی می‌گذرانند؟
مقوله‌های گذران اوقات فراغت در میان دانشجویان کشور کدام‌ها هستند و توزیع آن‌ها چگونه است؟
مقوله‌های پرمشتری و کم‌مشتری، هر یک چرا و چگونه توزیع شده‌اند؟
بسترهای مناسب و موانع گذران اوقات فراغت مناسب و مطلوب در میان دانشجویان کدام‌ها هستند؟
انتظارات و ایدئال‌های دانشجویان برای گذران اوقات فراغت کدام‌ها هستند؟ سنج‌بندی آن‌ها به چه صورتی بوده و با کدام یک از سبک‌های فراغتی همخوانی دارند؟
چه تحلیلی می‌توان از نحوه گذران اوقات فراغت دانشجویان کشور به دست داد؟